

Colònia Pons o Cal Pons

Puig-reig

Ubicació

Comarca: Berguedà
Lloc/Adreça: Colònia Pons, 08692-Puig-reig
Emplaçament Colònia Pons

Coordenades:

Latitud: 41.96632
Longitud: 1.88601
UTM Est (X): 407693
UTM Nord (Y): 4646637

Classificació

Número de fitxa 08175 - 222
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Conjunt arquitectònic
Estil / època: Contemporani Popular Eclecticisme Historicista
Segle XIX-XX
Estat de conservació Bo
Protecció Inexistent
Número inventari si, IPA 3658
Generalitat i altres inventaris
Ús actual: Residencial
Titularitat Privada
Titular: Ajuntament de Puig-reig i varis propietaris

Fitxes associades:

[Festa Major de Cal Marçal](#)

[Sant Josep de la Colònia Pons](#)

[Xemeneia de Cal Pons](#)

[Resclosa i canal de Cal Pons](#)

[Fons Capella de Música de Cal Pons](#)

[Fons Col·lecció Revistes Colònia Pons](#)

[Festes de Primavera de Cal Pons](#)

Descripció

Els terrenys que ocupa la colònia Pons formaven part d'unes quantes finques- cal Garrigal i la Prada- en un punt de fort desnivell que, al llarg del període compres entre 1875 i 1900, s'anà terraplenant a mesura que es construïen els edificis més emblemàtics de la colònia, situats tot al nivell superior i que conformen el conjunt de l'església, el convent i les escoles, les torres del director i dels amos, i el jardí i el bosquet.

La zona industrial, amb la fàbrica de 15.000 me i els edificis annexos estan a tocar del riu, amb la resclosa i el canal. A un segon nivell, una mica més enlairats es situen els habitatges dels treballadors i el nucli de servicis bàsics - la fonda, la botiga, el cafè i la barberia- concentrats a la Plaça del Sol. Els carrer d'Orient destaca per la llargada i la disposició del habitatges distribuïts en 16 escales amb sis pisos a cadascuna. El primer creixement de la colònia es produí als anys cinquanta del s. XX i excepcionalment va tenir lloc fora dels límits de la finca, formant el barri de les Abelles que uneix la colònia Pons amb Puig-reig, i que és fruit de la iniciativa privada i de la construcció impulsada pels propietaris de cal Pons que construeixen blocs d'habitatges al Carrer Bonavista.

La muralla, que definia els límits i tancava la propietat amb cinc portals, es va mantenir fins els anys de la República. Un element vinculat estretament a cal Pons es l'Estació de Puig-reig que fou construïda per la companyia ferroviària de la qual l'amo de cal Pons n'era un dels principals accionistes. El conjunt de la colònia en construcció fou envoltat per una muralla d'uns dos metres d'alçada que tenia tres portals i dues portes. Els porters i el "sereno" vigilaven que cap treballador entrés o sortís del perímetre de la colònia més tard de les 8 o les 9 del vespre (depenent de l'època de l'any). Aquesta muralla fou enderrocada durant la Guerra Civil i ja no es reconstruí.

Observacions:

L'any 1995 la fàbrica va tancar portes i el 1997 l'ajuntament de Puig-reig va adquirir, en pública subhasta, una part de la finca iniciant un procés d'urbanització i parcel·laria on s'han construït nous habitatges. Des el 1999 l'edifici de les monges acull una de les seus del Consorci del Parc Fluvial del Llobregat, i des del 2008 l'església museitzada s'ha convertit en un centre d'interpretació de les colònies.

La Colònia de Cal Pons està regulada pel "Pla director urbanístic de les colònies industrials del Llobregat"; els plans directors urbanístics son un instrument de planejament urbanístic general definit a l' article 56 del Text Refós de la Llei d'urbanisme, aprovat pel Decret legislatiu 1/2005 de 26 de juliol. Els Plans directors urbanístics estableixen directrius, normes i recomanacions per l'ordenació urbanística del territori. Els plans estableixen determinacions que han de ser respectades per les actuacions de desenvolupament territorial, especialment pel planejament urbanístic general municipal, relatives al tractament del sòl no urbanitzable i protecció del patrimoni territorial, a les infraestructures de mobilitat i a l' ordenació dels assentaments i activitats econòmiques. Comprèn els municipis d'Avià, Balsareny, Berga, Casserres, Gaià, Gironella, Navàs, Olvan i Puig-reig. (EDICTE de 27 de juliol de 2007, sobre una resolució del conseller de Política Territorial i Obres Públiques referent a diversos municipis de les comarques del Bages i del Berguedà. (DOGC núm. 4940 publicat el 03/08/2007).

Història

L'impulsor de Cal Pons -una de les colònies industrials més interessants de Catalunya a nivell urbanístic i arquitectònic- fou Josep Pons i Enrich, nascut a Manresa l'any 1811, descendent d'una família manresana vinculada a la indústria de la seda durant el segle XVIII. Josep Pons esdevingué, a partir de mitjan segle XIX, un important industrial cotoner que fou, també, polític, fundador de la Caixa de Manresa i promotor del ferrocarril de Manresa a Berga.

Josep Pons, l'any 1875, comprà els terrenys de Cal Garrigal - que posteriorment amplià amb la compra de més terrenys de masies dels voltants- amb la intenció de construir-hi una colònia industrial. L'any següent obtingué el permís d'aprofitament industrial de l'aigua del riu Llobregat i seguidament féu construir la resclosa, el canal, la sala de turbines i la fàbrica, que s'inaugurà l'any 1880. Al costat de l'espai industrial es començaren a construir, també, els habitatges on haurien de viure els treballadors de Cal Pons. Aquests habitatges, construïts en dues etapes diferents (1875 i 1890), formen el carrer d'Orient, el més emblemàtic de la colònia. Els majordoms i els encarregats vivien en pisos annexos a la fàbrica, mentre que els habitatges del carrer de la Baixada i de la plaça del Centre, on hi havia la botiga, el cafè, la fonda, el forn de pa i altres serveis, foren ocupats per famílies vinculades als serveis de la colònia.

Com la majoria de colònies del Berguedà, Cal Pons es mantingué a ple rendiment i plena de vida fins als anys seixanta. A partir de llavors les coses començaren a evolucionar ràpidament. La fàbrica seguí funcionant fins l'any 1992, però a partir dels anys setanta, i especialment durant els vuitanta, els indicis de la crisi del sector tèxtil es feren sentir i el model de colònia també entrà en decadència: molta gent abandonà Cal Pons i els serveis anaren tancant. Amb el tancament de la fàbrica, el conjunt de la colònia - llevat de la turbina- fou embargat. Quan es posà a la venda - mitjançant subhasta pública, a finals dels anys noranta-, l'Ajuntament de Puig-reig adquirí bona part dels espais de la colònia.

Bibliografia

SERRA, Rosa (1982). Aproximació a la història de Puig-reig, Manresa

R.SERRA i R.VILADES (1987): La colònia Pons de Puig-reig (1875-1987), Berga, Ambit de Recerques del Berguedà

R.VILADES i R.SERRA (2005): La colònia Pons (Puig-reig), a L'Erol, Núm.: 86-87 150 anys de colònies industrials

SERRA, R. (2000) Les colònies tèxtils de Catalunya, Manresa Angle Editorial, 2000.

VV.AA. (1994). Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya. El Berguedà, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

VV.AA. (2010). Colònies Industrials, Catàleg de l'Exposició Colònies Industrials, Museu d'Història de Catalunya/ Col·legi de Periodistes de Catalunya, Barcelona

ALGUE, J. (2007), Una visita reial: el viatge d'Alfons XIII a la conca del Llobregat L'EROL núm. 95, p.18-21

